

Süleyman Demirel Üniversitesi

Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi

ART-E 2010-06

**GÉRARD RANCINAN'IN METHAMORPHOSES ADLI
FOTOĞRAFLARINDA YENİDENÜRETİM**

**GÉRARD RANCINAN'IN METHAMORPHOSES ADLI
FOTOĞRAFLARINDA YENİDENÜRETİM**

Doç. Dr. Ali M. BAYRAKTAROĞLU

Süleyman Demirel Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü, ISPARTA
tel: 0246. 2113561
email: bayraktaroglu@sdu.edu.tr

Öğr. Gör. Ece ÇALIŞ

Süleyman Demirel Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü, ISPARTA
tel: 0246.2113538
email: ececalis@sdu.edu.tr

GÉRARD RANCINAN'IN METHAMORPHOSES ADLI FOTOĞRAFLARINDA YENİDENÜRETİM

ÖZET

Yazınsal alanda geniş bir kullanımı olan ve bir okuma yöntemi olarak adlandırılan metinlerarasılık kavramı, yazınsal alan dışındaki sanatsal biçimlerde de uygulama alanı bulmaktadır. Değişik metinler arasındaki alışverişler için kullanılan metinlerarasılık kavramı yerine, metin dışındaki sanatsal biçimler arasındaki alıverişleri belirtmek için göstergelerarasılık kavramının kullanımı çağdaş kuramcılara bakılırsa, daha yerinde olacaktır. Öyleyse göstergelerarasılık kavramı bir sanatın izlerinin bir başka sanatın somut varlığında görülmesi, bir başka deyişle sanatsal biçimler arasındaki alışverişler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu alışverişler postmodern dönem içerisinde başta resim olmak üzere müzik, video-klip, sinema ve fotoğraf gibi pek çok alanda sıklıkla kullanılmaktadır. Bu çalışmada fotoğraf alanında gerçekleştirilen göstergelerarası alışveriş yöntemlerinin neler olduğuna kısaca değindikten sonra, Gérard Rancinan'ın yeniden ürettiği fotoğraflar üzerinden yansılama, öykünme ve kolaj yöntemleri bağlamında göstergelerarasılık kavramının nasıl kullanıldığı ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yenidenüretim, yansılama, öykünme, kolaj, fotoğraf.

REPRODUCTION IN METAMORPHOSES PHOTOGRAPHS OF GERARD RANCINAN

ABSTRACT

The concept of intertextuality, which may be defined as a method of reading and interpretation in literature, is used in other art forms other than literature as well. However, instead of "intertextuality" it would be more appropriate to use the term "intersemiotic" for borrowings between art forms other than literature. Therefore, the concept of intersemiotic emerges as the traces of one art form in another art form.

Borrowings between different art forms, which are conducted in the context of intersemiotic, have been seen in many art forms such as painting being in the first place, music, video-clips, cinema and photography over the post-modern era. In this study, having briefly discussed what sort of intersemiotic borrowing methods are used in photography, we are going to discuss how the concept of intersemiotic is used within the contexts of parody, pastiche and collage in the light of the photographs which Gérard Rancinan reproduced.

Key Words: Reproduction, Parody, Pastiche, Collage, Photograph.

1. GİRİŞ

Postmodern söylem içerisinde temel bir yöntem olarak benimsenen ve 1960'lı yıllarda Julia Kristeva tarafından ortaya atılan metinlerarasılık (Intertextuality) kavramı, yazınsal alanda farklı metinler arasındaki alışverişleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Metinlerarasılık, yazınsal söylem çözümlemelerinde, metnin özerkliğini benimsemek yerine biçimci bir çizgide kalarak, yapıtların sonsuz bir etkileşim içerisinde olduklarını, söylemlerin iç içe geçerek anlam ürettiklerini ileri sürerek öznellik kavramının egemenliğine son vermiştir (Aktulum, 2008). "Kristeva'ya göre metin alıntılardan oluşan bir mozaiktir. Bir başka deyişle, her metin eski ve çevre metinlerin yeni bir dokusudur, yeni bir kurgusudur. Bu da her metnin varoluş koşulu olan metinlerarasılığı ortaya çıkarır" (M. Rifat, 1998:143'den akt. Gümüş, 2006:7). Böyle bir anlam üretimi ile bir "çokseslilik" ortamı yaratılmış, farklı türlerin ve disiplinlerin verileri buluşturulmuş, eski dönem yapıtlarına ait parçalar ile başka bir bağlamda, başka amaç ve işlevler doğrultusunda yeni, bir başka deyişle türe(til)miş yapıtlar üretilmeye başlanmış, böylece ayrışık, süreksiz ve parçalı, dolayısıyla da Umberto Eco'nun söz ettiği gibi açık yapıtlar ortaya çıkmıştır. Yazınsal/dilsel alanda gerçekleşen bu metinlerarası alışverişler daha da ileri giderek, sanatın diğer biçimlerinden de yararlanarak geniş bir alan durumuna gelmiştir (Aktulum, Çalış, 2010:84). Böylelikle bir yandan yazınsal alan sanatın diğer biçimlerinden yararlanırken, diğer yandan sanatsal biçimler de kendi aralarında alışveriş yaparak, yeni yapıtların ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Diğer sanat alanlarının hem kendileriyle, hem de yazınsal alanla olan alışverişlerine metinlerarasılık tanımının uygunluğu sorgulanarak yeni bir kavram önerilmiş, göstergelerarasılık kavramı ortaya çıkmıştır. Bu

bağlamda yazın ile resim, müzik, fotoğraf vb. arasındaki alışverişler ile sinema-resim, fotoğraf-resim, müzik-resim vb. arasındaki alışverişler göstergelerarasılık adı altında ele alınmaya başlanmıştır.

Teknolojik gelişmeler ile birlikte açık bir dizge üretebilmenin kolaylaşması, özellikle video-klip, sinema, fotoğraf gibi alanlarda göstergelerarası alışverişlerin sıklıkla kullanılır duruma gelmesinin önünü açmıştır. Çalışma kapsamında, sanatın diğer biçimlerinden çokça yararlanan bir disiplin olan fotoğraf, Gérard Rancinan'ın yapıtları üzerinden göstergelerarasılık bağlamında ele alınmıştır. Fransız fotoğrafçı Gérard

Rancinan'ın yapıtlarında yer alan göndermelerin neler olduklarına ise bir yenidenüretim ilişkisi bağlamında değinilmiştir.

2. GÉRARD RANCINAN VE YENİDENÜRETİM

Sanat yaşantısına bir haber fotoğrafçısı olarak giren Gérard Rancinan'ın, dünyaca ünlü haber ajanslarından olan Sygma Photo'da çalışmaya başlaması gündemi-yaşamı yakından takip etmesine katkıda bulunmuştur. Bu sayede yaşama dair konularda iyi bir gözlemci olan ve dünyaya karşı bakışını yaşamın can damarı olan haberler aracılığıyla biçimlendiren Rancinan bugünün karmaşık dünyasını birçok farklı açıdan ele alarak fotoğrafın güçlü etkisiyle buluşturmuştur. Sygma Photo'da yaşadığı bu deneyim, onun eleştirel tutumunun oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu eleştirel tutum Rancinan'ın sanatsal içerikli çalışmalarına yansımıştır. Özellikle toplumda ortaya çıkan olumsuz durumlara karşı olan duyarlılığını dile getirdiği fotoğraflarını "Metamorphoses" başlığı adı altında, sanat tarihinin başyapıtlarından olan sekiz yapıta göndermeler yaparak yorumladığı görülmektedir. Yeniden

yorumlayarak ürettiği bu fotoğraflar, resim sanat tarihinin başyapıtlarının modern birer uygulamalarıdır. Bir başka deyişle Rancinan kendine özgü yorumuyla sanat tarihinin başyapıtlarını fotoğraf bağlamında yeniden üretmektedir. Rancinan, "Metamorphoses" serisini oluştururken esin kaynağı, gazeteci-yazar Caroline Gaudriault olmuştur. Gaudriault'un yazmış olduğu yazılardan yola çıkarak toplumsal sorunlara, insanlığın değişimine fotoğrafları ile tanıklık etmiştir. Rancinan'ın çekmiş olduğu fotoğraflar Gaudriault'un yazılarıyla buluşarak disiplinlerarası bir ortamda yeni bir söylem biçimine dönüşmüştür. Öte yandan klasik çocuk masallarını (çizmeli kedi, uyuyan güzel, mavi sakal, külkedisi, kırmızı başlıklı kız) yine kendine özgü yorumuyla, yetişkin modelleri ve vahşeti kullanarak yeniden üretir. Bu yönü ile Rancinan'ın fotoğraf alanına yeni bir açılım sağladığı söylenebilir.

Fotoğraf 1. Le Chat Botté (Çizmeli Kedi)

Fotoğraf 2. La Belle aus bois dormant (Uyuyan Güzel)

Bu çalışmada Rancinan'ın fotografik söylemine ilişkin olarak özellikle üzerinde durduğumuz yapıtlar, resim/sanat tarihine mal olmuş yapıtların biçimsel ve anlamsal bakımdan dönüştürülerek başka bir bağlamda, başka bir amaçla yeniden üretilen ve "Metamorphoses" adlı sergide yer alan fotoğraflardır.

Metamorfoz (başkalaşım) kavramı, biyoloji alanında "özellikle böceklerde ve amfibyumlarda, bir hayvanın embriyo evresinden ergin olana kadar geçirdiği biçim ve yapı değişikliği" olarak tanımlanırken (Suludere, Ayvalı, 1998:78); kavramın edebiyat ve sanat alanında da kullanıldığı görülmektedir. Edebiyat alanında özellikle Kafka'nın Methamorphosis (Dönüşüm)'inde ve Publius Naso Ovidius'un "Metamorphoses" (Dönüşümler)'inde dönüşüm bir izlek olarak karşımıza çıkar. Franz Kafka'nın yapıtı olan Methamorphosis'de Marx'ın betimlediği yabancılaşmış toplumda insanın nasıl bir biçime girdiği, neye dönüştüğü ele alınırken, yapıtta temel kavram olan yabancılaşmanın acımasız bir betimlemesi yapılmaktadır. Bu yapıtta bir adamın, insan dışı bir varlığa "dönüşüm"ü ya da kendi özgüçlerine kayıtsız kalışı genel olarak yabancılaşmayı betimlemek üzere sunulmaktadır. Roman insan doğasının can acıtıcı gerçeklerini açığa çıkarırken, bireyin yaşamına aile dinamiklerinin nasıl da kaçınılmaz bir biçimde damgasını vurduğuna işaret etmektedir. Batı edebiyat tarihinin büyük yapıtlarından biri olarak kabul edilen Publius Naso Ovidius'un başyapıtı "Metamorphoses"da ise birçok efsane yer almakta, insanların tanrılara, hayvanlara ve bitkilere dönüşmesi ya da bunun tersi olan dönüşümler anlatılmaktadır (Kılınç, 2006).

Resim sanatına bakıldığında ise metamorfoz; bir resim için yapılan tüm biçimleri, renk değişikliklerini, sanatçının biçimini, daha doğrusu anlatım özelliklerini içerir. Metamorfoz olayı, doğasal organizmanın resimsel organizma olarak oluşması anlamına da gelmektedir. (msxlabs, 2007). Resim sanat tarihinde adı geçen ünlü sanatçı M. C. Escher çalışmalarında sıklıkla yer verdiği metamorfoz düşüncesini benimsemiş ve "Metamorphoses" adını taşıyan bir dizi oluşturmuştur. Bu dizide yüzey figür ilişkisi çarpıcı biçimde

vurgulanırken, olanaksız olan boyutlar arası yolculuk da resmedilir. Doğada değişim anlamına gelen metamorfozlarda düzlemdeki düzenliliği bozmadan sürekli deforme edilen biçimler birbirine dönüşür. Öte yandan video-kliplerde (Michael Jackson'un Black or white Klibi'nde insan yüzlerinin sürekli değişimi), reklamlarda (Peugeot reklamında robotların arabaya dönüşümü, Vestel reklamında beyaz eşyaların robotlara dönüşümü) yer alan dönüşümler de birer metamorfoz örneği olarak karşımıza çıkarlar. Fotoğraf alanında ise Rancinan'ın "Methamorphoses" başlıklı serisi de yine bir metamorfoz örneğidir. Rancinan'ın fotoğraflık bir dille oluşturduğu bu seri gazeteci-yazar Caroline Gaudriault ile birlikte hazırlanmış disiplinlerarası bir çalışmadır. Bu çalışmada Rancinan ve Gaudriault dünyada meydana gelen değişiklikleri fotoğraflar ve metinler aracılığıyla güncel bir biçimde ele alır. Rancinan, Gaudriault'un yazmış olduğu yazılardan yola çıkarak toplumsal sorunlara, insanlığın değişimine fotoğrafları ile tanıklık eder (finearttv, 2009).

Rancinan'ın "Metamorphoses" sergisi kapsamında alıntılacağı yapıtlar arasında Eugène Delacroix'in "Halka Yol Gösteren Özgürlük"ü (Liberty Leading the People-1830), Théodore Géricault'nın "Medusa'nın Salı" (The Raft of the Medusa-1818-1819), Caravaggio'nun "Hz.İsa'nın Defnedilmesi" (The Entombment of Christ-1602-1603), Diego Velázquez'in "Nedimeler"i (Las Meninas-1656), Henri Matisse'in "Dans"ı (La Danse-1909-1919), Matthias Grünewald'ın "Isenheimer Altar"ı (1512-1516), Michelangelo Buonarroti'nin "Adem'in Yarattığı" (The Creation of Adam-1508-1512), Leonardo da Vinci'nin "Son Akşam Yemeği" (The Last Supper-1498) yer alır. Sözü edilen yapıtlara göndermeler yapılır. Ayrıca gönderge yapıtlardan yola çıkılarak yeniden üretilen bu

fotoğraflarda biçimsel ve içeriksel dönüşümler olduğu görülür. Yapılan dönüştürümlere bakıldığında biçimin ve içeriğin taklit edildiği, ancak figürlerin bazen olduğu gibi, bazen ise belli bir amaç doğrultusunda başkaştırılarak yinelendiği, yapıtlardan arka plan, figür ve mekan gibi kimi öğelerin atıldığı, yerine yine belli bir amaç doğrultusunda başka eklemeler yapıldığı görülür. Yapıtlarda görülen bu dönüşümler, metinlerarası yöntemlerden olan yansılama (parodi), öykünme (pastiş) ve kolaj tekniklerine uygun bir biçimde gerçekleştirilmiştir.

Başlangıçta yansılama ve öykünme kimi kuramcılara (özellikle Rus biçimcileri) göre eşanlamlı olarak görülürken, Genette'ye göre ayrı ayrı ele alınır. Postmodernizmin içinde eylemsel bir olgu biçiminde var olan ve genelde alayı, taklidi içeren yansılama; "ele aldığı yapıtın, zayıf yanlarını ortaya koymak, saldırıda bulunmak, onu gülünç duruma düşürmek, basit bir yapıya yüce bir tarzı uygulamak ya da tam tersine ciddi bir yapıtın gülünç taklidini yapmak gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkan" bir alıntı biçimidir (Yamaner, 2007:30, 31). Yansılama ile bir yapıt başka bir amaçla kullanılarak, ona yeni bir anlam yüklenir. Bir başka deyişle yansılama bir yapıtın biçimini taklit ederken konusunu değiştirerek anlamsal bir dönüşüm gerçekleştirir. Öykünme ise biçimi taklit eder, ancak yergisel bir işlevden uzaktır. Öte yandan hem yansılama hem öykünme eğlendirme ereğinde olduklarından oyunsal bir düzende yer alırlar. Kolaj (yapıştırma) ise "yazınsal alandaki tanımlamaya göre, palempsest¹ dışında şu ya da bu metinlerarası yönteme göre, metin dışından alınan her ayrışik unsurun bir bütün oluşturacak biçimde montajlanıp, belli bir düzgülüye göre belirlenmiş bir yapıt içerisine sokulması olarak

¹ Palempsest: "Üstünde yazılı metnin bütünüyle ya da kısmen silinmesinden sonra yeni bir metnin yazıldığı rula ya da kitap sayfası biçiminde parşomen" (Eco, 2003:139).

tanımlanmaktadır” (Aktulum, 2007:223). Plastik sanatlarda ise buluntu nesnelerin (gazete kağıdı, afiş, kumaş, fotoğraf vb.) bir pano ya da tuval üzerinde kullanılmasına, resim dışı unsurları bir araya toplayarak montajlamaya dayanan kolaj yönteminin geniş bir kullanım alanı vardır (Aktulum, 2007:222-223). Dolayısıyla kolajın yer aldığı yapıtta bir ayrışıklık söz konusudur. Sözü edilen yöntemler ile gerçekleştirilen dönüşüm işlemi sırasında Rancinan’ın fotoğrafik söyleminin, daha çok ciddi toplumsal sorunlara gönderme yapma işlevi içerdiği söylenebilir.

Fotoğraf 8. “La Liberte”, G. Rancinan

Fotoğraf 9. "Liberty Leading the People", E. Delacroix

Rancinan, “La Liberte” adlı yapıtında 19. yüzyıl Fransız ressamı Delacroix’nın ünlü “Halka Yol Gösteren Hürriyet” (Liberty Leading the People) isimli tablosuna göstergelerarasılık bağlamında göndermeler yapmaktadır. Eugene Delacroix’nın “Halka Yol Gösteren Hürriyet” eserinin, hürriyeti simgeleyen eden kadının

"göğüslerinin çıplak olduğu" gerekçesiyle Türkiye'de ders kitaplarından çıkarılması, Japonya ve Körfez ülkelerinde de çeşitli biçimlerde tablonun engellenmesi eleştirileri de beraberinde getirmiştir. 1830 Temmuz ayaklanmasının anlatıldığı bu yapıtta, hürriyeti simgeleyen eden kadının sık sık sansürlenmesi nedeniyle, kadın figürü Rancinan tarafından kara çarşafli olarak eleştirel bir biçimde yorumlanarak öykünme yöntemine uygun bir biçimde protesto edilmiştir (Şenel, 2009). Burada kullanılan kara çarşafli figürün Avrupa'da son dönemde ortaya çıkan Radikal İslam'ın yaygınlaşma korkusunun bir simgesi olarak kullanıldığı söylenebilir. Delacroix'nın yapıtında temel figür sağlam yapılı, çıplak ayaklı, bir elinde bayrak bir elinde tüfek taşıyan yarı çıplak bir kadın figürü iken, Rancinan'ın yeniden ürettiği fotoğrafta temel figür, kara çarşafli ve silahsızdır. Rancinan, tablonun sağ tarafında yer alan ve "Victor Hugo'nun Sefiller romanının kahramanı Gavroche'a esin kaynağı olduğu düşünülen çocuğu ise Afrika'daki çocuk askerlere benzetmiştir". Sanatçı yeniden ürettiği benzer fotoğraflarda toplumda olan bitene tanıklık ederek, onları dünyaya göstermeyi amaçlamaktadır.

Fotoğraf 12. The Big Supper, G. Rancinan

Fotoğraf 13. The Last Supper, L. Vinci

Leonardo da Vinci'nin "Son Akşam Yemeği" (The Last Supper) adlı yapıtı, Rancinan tarafından öykünme yöntemine uygun bir

biçimde yeniden üretilmiştir. Leonardo da Vinci'nin yapıtı, İsa'nın çarmıha gerilmeden önce, havarilerle birlikte son akşam yemeğini yiyişini ve onlara bir ihanete kurban gideceğini bildirmesini betimlemektedir. Rancinan'ın yeniden ürettiği fotoğraf ise eğlendirmenin yanında izleyiciyi düşündürmekte ve obezite hastalığına gönderme yapmaktadır. Bu bağlamda tarihi ve dini bir konuyu içeren "Son Akşam Yemeği" yapıtının güncel bir konu olan obeziteye uyarlanması bakımından yarattığı anlamsal dönüşüm, öykünme yönteminin özelliklerini taşımaktadır. Fotoğrafta karakterlerin giyisilerinin ve özelliklerinin çok renkli oluşu izleyicide eğlendirici bir etki bırakırken, aynı zamanda günümüzde önemli bir hastalık olan obeziteye ve bu hastalığın ciddi bir sorun haline geldiği Amerikan toplumuna gönderme yapmaktadır. Nitekim tüketim kültürünün merkezi durumuna gelen Amerika'da oldukça büyük bir dengesizlik söz konusudur: 1 milyon insan açlıkla mücadele ederken, 1 milyon insan da obezite hastalığıyla savaşılmaktadır. Öte yandan Amerika'nın gücünü simgeleyen eden en büyük, en güzel, en görkemli vb. anlayışı da Rancinan'ın yeniden ürettiği fotoğrafa yansımıştır. Fotoğrafa bakıldığında karakterlerin abartılı olması ve obeziteye dikkat çekme biçimi fotoğrafın bu eleştirel yönünü temsil etmektedir.

Fotoğraf 10. Dance, G. Rancinan

Fotoğraf 11. La Danse, H. Matisse.

Matisse'in Rus koleksiyoner için yaptığı "La Danse" adlı yapıt, Rancinan tarafından yeniden üretilmiştir. Matisse'nin yapıtında elele tutuşmuş daire biçiminde dans eden figür grubu, yaşama sevincini yansıtmaktadır. Rancinan ise "Dance" fotoğrafında, Matisse'in yapıtına öykünerek siyah ve beyaz tenli, farklı fiziki yapıya (saç, bedensel özellikler, dövme vb.) ve karaktere sahip figürleri bir arada kullanarak gönderge yapıtı yeni bir bağlama taşımış, kadın-erkek eşitliği ve/veya ırk eşitliğini vurgulamıştır. Matisse'nin yapıtında renklerin ön planda olması çıplaklığı geri plana itmiş, Rancinan'ın yapıtında ise arka planın bomboş beyaz bir zemin olması çıplaklığı, figürlerin farklı özelliklerini ön plana çıkarmıştır. Dolayısıyla yapıt asıl amacından uzaklaşarak, yeni bir biçimde yeni bir anlam kazanmıştır.

Fotoğraf 12. Las Meninas , G. Rancinan

Fotoğraf 13. Las Meninas, D. Velázquez

Velázquez'in yapıtını yeniden üreten Rancinan, bu fotoğrafta yine eserin biçimini taklit ederken anlamsal açıdan dönüşüm işlemi gerçekleştirmiştir. Fotoğraf ayrıca eğlendirme amacı taşımaktadır. Bu yönleriyle fotoğrafta öykünme yönteminin özellikleri görülmektedir. Velázquez, Nedimeler (Les Meninas) adlı yapıtında soylu bir aileyi betimlerken, Rancinan yeniden ürettiği yapıtında popüler kültürün unsurlarını kullanarak günümüz toplumunun yaşam biçimine gönderme yapmıştır. Fotoğrafta ikonik anlamdaki

göstergelerin kullanıldığı görülmektedir. Özellikle Marilyn Monroe figürü ile kadının fetiş bir unsur olarak kullanıldığı söylenebilir. Gazetelerden yapılan giysi ile de yaşamın gazeteler üzerinden anlamlandırıldığı, basın üzerinden bazı görüşlerin/yaşam biçimlerinin insanlara dayatıldığı ve insanların da bunları birer elbise gibi üzerlerine giydiği olası anlamlardan bir diğeridir. Öte yandan fotoğrafta yer alan dolar işareti, D&G, Converse, Red Bull gibi markalar ile de tüketim kültürüne gönderme yapıldığı söylenebilir.

Fotoğraf 10. The Raft of Illusions, G. Rancinan

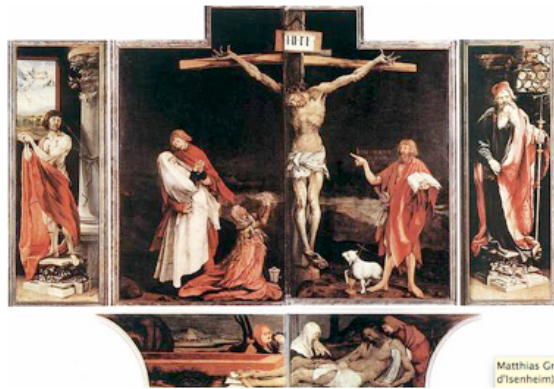
Fotoğraf 11. The Raft of the Medusa, T. Géricault

Géricault'ın başyapıtı olan Medusa'nın Salı (The Raft of the Medusa), o dönemin güncel konusu olan bir gemi kazasının ardından kaptanın yolcuları ve mürettebatı ölüme terkettiği tarihsel bir olayı canlandırırken, Rancinan yeniden ürettiği yapıtında Fransa'nın göç sorununu betimleyerek bu sorunla boğuşan umutsuz insanlar topluluğunu canlandırmıştır. Bu insanlar başka ülkelerde daha iyi bir yaşam uğruna, kendi miraslarını-değerlerini terketmişlerdir. Genel bir ifade ile Rancinan bu fotoğrafta, bütün insanlığın tutunduğu bir salı metaforik olarak canlandırmaktadır. Bu yapıtta geri kalmış ülkelerden, Batıya yani gelişmiş ülkelere olan göç sorununa öykünme yönteminden yararlanarak gönderme yapıldığı söylenebilir. Örneğin Ortadoğu'dan gelen insanların Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçerken, teknelerle yolculuk ettikleri ve kimi

zaman bu yolculukta boğularak öldükleri bilinmektedir (yakın zamanda Meriç Nehri'nde insan tacirlerinin kadın ve çocukları döverek nehre atmaları bunun en belirgin ve güncel örneğidir). Ayrıntılara bakıldığında arka planda Eiffel Kulesi'nin ve Hollywood yazısının kolaj tekniği ile resme eklendiği görülür. Arka plandaki Eiffel Kulesi Fransa'yı temsil ederken, oraya göç eden Afrikalı göçmen sorununu da ele almaktadır. Hollywood yazısı veya Eiffel Kulesi aslında mülteci sorunu yaşayan ülkeleri simgeleyen unsurlar olarak kullanılmış olabilirler. Göç sorunu ile boğuşan ülkeler olan Amerika ve Fransa bir bakıma sanatçının doğduğu ve yaşadığı yer olmasından dolayı da kullanılmış olabilir.

a

b

Fotoğraf 12. a) Naître et Mourir, G. Rancinan – b) Matthias Grünewald, d'Issenheim

Rancinan'ın Naître et Mourir adlı fotoğrafı, Matthias Grünewald'ın en ünlü yapıtlarından birisi olan d'Issenheim

(Issenheim Mihrabı- Çarmığa Gerilme)'a yine öykünme yöntemine uygun bir biçimde gönderme yapmaktadır. Ana yapıt çarmıha germe, Aziz Anthony ve kıyameti konu edinirken, Rancinan'ın yapıtı dinsel argümanları kullanarak, yeni bir inanışı konu edinmekte ve eleştirmektedir: Bu yeni inanışa göre teknolojinin belirleyici olduğu günümüzde anlık ve sanal görüntüler gerçeğin yerini almıştır. Yani haç biçimini alan televizyonlar ile bizlere sanallaştırılmış gerçekler gösterilmekte, nesnel gerçeklerin yerini sanal gerçeklikler almaktadır. Böylece daha düş görmeden görüntüsü görünür duruma gelen simülasyon evreninde bireysel yaratıcılığın yerini teknolojik yaratıcılık almaktadır. Genel bir anlatımla teknoloji karşısında insanın durumu/dönüşümü, d'Issenheim adlı yapıta gönderme yapılarak ele alınmıştır. Artık insanoğlu dünyaya teolojik gözle bakmayı bırakmış, teolojik açıdan görmeye başlamıştır. İnsanlar sanallaştırılmış gerçeğin görüntülerine dalmıştır. Dünyayı algılamak artık kişisel yargılama yerine, küresel ve anlık algılayış vardır. Yapıtta kullanılan televizyonlardan oluşan çarmıh ile insanları tek düzeliğe iten teknolojiye, onların tüketim alışkanlıklarını belirleyenlere ve neyi ne kadar bileceklerine karar verenlere/"gücü elinde bulunduranlara" gönderme yapılmaktadır.

Fotoğraf 12. Don't Kill Your Brother
G. Rancinan

Fotoğraf 13. Creation of Adam, Michelangelo

Michelangelo'nun Adem'in Yaradılışı yapıtına gönderme yapan "Don't Kill Your Brother" adlı fotoğrafta, politik savaşların toplumsal/bireysel savaşlara dönüşümü, hiçlik, bireysellik konuları ele alınmıştır. Tanrı'nın aslında herkes için aynı olduğu bir dünyada, ırk ayrımı yüzünden savaşların meydana gelmesi eleştirel bir biçimde dile getirilmiştir. Teknolojinin ilerlemesiyle birçok ateşli/biyolojik silah yapılsa da, en ilkel toplumlardan günümüze kadar yapılanlar hep aynıdır: Yağmalamalar, tecavüzler ve katliamlar. Rancinan'ın yeniden ürettiği bu fotoğrafta tüm bu olumsuzlukların olduğu bir dünyada vurgulamak istediği; duyguların, inançların ve yaşayışların herşeye karşın aslında aynı olduğudur.

Fotoğraf 14. The Garden of Delirium, G. Rancinan

The Garden of Delirium adlı fotoğrafta Rancinan, insanoğlunun kendi yıkımını kendisinin hazırladığına vurgu yapmaktadır. Artık 20. yy.'da insanoğlu son günlerini yaşamaktadır. Ona göre bu kötü durumu, ölümsüzlüğü düşleyen insan yaratmıştır. En büyük kötülük, başyapıt ise atom bombasıdır. Nükleer tehdit, iklim değişiklikleri, teknolojinin kötüye kullanılması da insanlığın sonunu hazırlayan etkenler arasındadır (Gaudriault, 2007).

Genel bir anlatımla Rancinan, dünyayı oluşturan ve bozan durumları/olayları fotoğraflayarak, eski ve yeni bilgileri harmanlamaktadır. Bu bilgiler, postmodern dönem içerisinde başka bir amaç doğrultusunda ve fotoğrafik bir dil ile yeniden üretilmiştir.

3. SONUÇ

Teknolojinin belirleyici olduğu ve her türden bilgiye hızla ulaşıldığı günümüzde diğer alanlarda olduğu gibi sanatçıların başka yapıtlardan etkilenmemesi pek olası değildir. Rancinan'ın yeniden ürettiği fotoğraflarda sanat tarihinin başyapıtlarının izlerine sıklıkla rastlanmaktadır. Fotoğraflar göstergelerarası yöntemlerden olan yansılama, öykünme ve kolajın kimi özelliklerine uygun olarak taklit ilişkisiyle, açıklık estetiğine uygun olarak, bir başka deyişle postmodern dönemin bazı özelliklerini taşıyarak, değişik dönemlerden değişik ressamın yapıtları fotoğraf bağlamında yeniden üretilmişlerdir. Öte yandan izleyicinin etken olduğu postmodern dönem içerisinde, izleyicinin fotoğrafları anlamlandırabilmesi için belli bir donanıma sahip olması zorunludur. Çünkü "fotoğraf tek başına hiçbirşey söylemez. Dolayısıyla fotoğrafı anlamlandırmak için başka öğelerle bir tür güncelleştirme bağıntısı içerisine sokmak gerekir" (Artaud'dan akt. Pavis, 2000, 63). Bu da izleyicinin görevidir. Bu sayede yeniden üretilen fotoğraflar aracılığı ile gönderge yapıtların izleyici tarafından anımsanması hedeflenirken; bunun yanında özgürlük, açlık ve obezite, dini baskılar, göç, etnik ve ekonomik kavgalar, ekoloji, kadın-erkek/ırk eşitliği, sosyal ve bireysel olaylar gibi toplumsal olgulara dikkat çekilir. Fotoğrafçının bunu yapmaktaki amacı sanat tarihine damgasını vuran, döneminin sosyal/toplumsal yapısını ele alan başyapıtlara göndermeler yaparak günümüz toplumlarının yaşam

biçimlerini ve daha çok olumsuz durumları eleştirel bir dil kullanarak izleyiciye aktarmasıdır.

Gönderge yapıtlar aracılığı ile ele alınan güncel konular arasında bir karşıtlık ve benzerlik ilişkisinden yola çıkıldığı söylenebilir. Yeniden üretilen fotoğraflara bakıldığında; sansürü eleştirmek için özgürlüğün temsil edildiği bir yapıtın ele alınması; toplumsal yapıdaki olumsuzlukları dile getirirken dönemin soylu bir ailesinin temsil edildiği bir yapıtın seçilmesi; bir enkazın ardından yaşama tutunmaya çalışan insanların temsili olan yapıt aracılığıyla, toplumsal bir sorunun ele alınması gibi benzerlik ve karşıtlıklar üzerinden yargılama ve soruna çözüm bulmaktan çok, tanıklık yapmak adına görüntüler aracılığıyla bir dönem sorgulaması ve eleştirisi yapılmaktadır. Victor Burgin'in ifade ettiği gibi sözler gerçekliği ancak zayıf ve güvenilmez bir tarzda iletirken, imgeler gerçekliği dolaysızca göstermektedir. İmgeler bu biçimde söze üstün gelmektedir (Connor, 2005:145-146). Rancinan, karşıtlık ve benzerlik ilişkisiyle ele aldığı bu yapıtları yeniden kurgularken genel olarak başka bir yapıt üzerinden biçimsel ve anlamsal dönüştürüm işlemleri gerçekleştirmiştir. Biçimsel dönüşümler; daha çok figürler üzerinden (farklı cinsiyet, giyim, fiziksel özellik gibi) gerçekleştirilirken; anlamsal içerikteki dönüşümler ise yapıtta yer alan konunun, çoğunlukla karşıtı bir bağlamda (özgürlük-sansür, dinsel/manevi-dünyevi hırslar/materyalizm, asalet-bayağılık gibi), yeni anlamların yüklenmesiyle gerçekleştirilmiştir.

Rancinan'ın yapıtlarını ifadelendirmede kullandığı bu eleştirel söylem onun yaşama karşı bakışının/duruşunun bir anlatımıyken, aynı zamanda keskin belleğinin de bir göstergesidir. Yine Rancinan görüntülerin önemini vurgulamak ve anlatım gücünü güçlendirmek adına toplumsal belleğe kazınan, unutulmayan ikonik

yapıtları/figürleri kullanmaktadır. Nitekim sanat tarihine bu kadar egemen/baskın olmasaydı, zihninde canlandırdıklarını görüntüler aracılığı ile ifade edemezdi. Öte yandan çalışmalarının başarılı olarak nitelendirilmesinin temelinde söylemlerinin “çok güncel” ya da “sürekli güncel” olması yatmaktadır. Nitekim Rancinan, gazeteci kökenli olmasının getirdiği eleştirel bir bakış açısıyla gücü elinde tutanları (ABD, İsrail vb.) ve görüntünün önemini iyi bilen bir birey olarak dünyada olan bitenleri fotografik bir dil aracılığıyla yorumlamaktadır.

KAYNAKÇA

KİTAP

AKTULUM, K., (2007). **Metinlerarası İlişkiler**, Öteki Yayınevi, İstanbul.

ECO, U., (2003). **Yorum ve Aşırı Yorum**, çev. Kemal Atakay, Can Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.

YAMANER, G., (2007). **Postmodernizm ve Sanat**, Algı Yayınları, 1. Baskı, Ankara.

BİLDİRİ

AKTULUM, K., ÇALIŞ E., (2010). "Video-Klip ve Alıntılama: Hold Your Horses Müzik Grubu'nun 70 MIillion Adlı Klipi", **Gazi Üniversitesi 10. Uluslararası Dil Yazın Değişibilim Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Cilt:1, Ankara.

DİĞER

Tez

GÜMÜŞ, E., O., (2006). **Tuncer Cücenöğlü'nun Tiyatro Oyunlarına Genel Bir Bakış ve Oyunlarında Metinlerarası İzler**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tiyatro Anasanat Dalı, Isparta.

İnternet

AKTULUM, K., (2008). "Metinlerarasılık", **Serinselvi Sanat ve Edebiyat Dergisi**, Erişim: 11.11.2010. <http://www.serinselvi.com/forum/edebiyatta-postmodern-bir-teknik-olarak-metinlerarasilik/metinlerarasilik-prof-d-r-kubilay-aktulum/>

FINEARTTV, (2009). **Rancinan – Metamorphoses**, Erişim: 04.11.2010. <http://www.finearttv.tv/en/fine-art/uncovered/rancinan-metamorphoses>

GAUDRIault, (2007). **Methamorphoses**, Erişim: 07.11.2010 <http://www.gaudriault.com/spip.php?article83&lang=en>

GÖKTAN, Ç., (2006). "**Çağdaş fotoğraf Sanatçılarından Örnekler: Gérard Rancinan**", Erişim: 05.11.2010,

<http://www.fotoritim.com/yazi/cagatay-goktan--cagdas-fotograf-sanatcilarindan-ornekler--gerard-rancinan>

KILINÇ, D. B., (2006). **Franz Kafka'nın "Dönüşüm" Eserinde Yabancılaşma Problemi**, Erişim: 02.12.2010. http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9U3veYar52MJ:www.sozcelem.com/Content-pa-print_page-pid136.szclm+insanligin+donusümleri%2Bkafka&cd=8&hl=en&ct=clnk&client=safari

MSXLABS, (2007). **Resimde Hareket ve Biçim Nedir?**, Erişim: 01.12.2010. <http://www.msxlabs.org/forum/soru-cevap/216815-resimde-hareket-ve-bicim-nedir.html>

RANCINAN, (t.y.). **Biography**, Erişim: 08.11.2010. <http://www.rancinan.com/old/bio.htm>

ŞENEL, G., (2009). **Hürriyet tablosu çarşafa büründü**, Erişim: 01.11.2010, http://gulcinsenel.blogspot.com/2009_01_01_archive.html

Sözlük

SULUDERE Z. ve AYVALI C. (1998). **Biyoloji Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları:699, Ankara.